

Odpovídající výživa - základ dobrého zdravotního stavu psa a kočky

Jen skutečně zdravý pes, stejně jako zdravá kočka, je pravým potěšením majitele. Základem zdraví zvířete jsou, kromě jiných okolností (jako je pravidelné odčervování, ochrana před vnějšími parazity nebo preventivní vakcinace, atd.), kvalitní krmiva schopná uspokojit veškeré výživové nároky konkrétního jedince.

Kvalitní kompletní průmyslově vyráběná krmiva musejí obsahovat nejen v odpovídajícím množství a vyhovujícím vzájemném poměru základní živiny (proteiny, glycidy, lipidy), ale také celé spektrum životně nezbytných vitaminů, minerálních látek (ať ze skupiny makroelementů nebo mikroelementů), polyenové mastné kyseliny aj., až po látky balastní, ze kterých sice organismus masožravců nic nezískává, ale přesto jsou pro funkci jeho zažívacího traktu velmi důležité, protože mechanicky podporují peristaltiku. Pro kvalitu krmiva však není určující pouze jeho složení (deklarované výrobcem na obalu), ale také původ a čerstvost surovin použitých k jeho výrobě - ty jsou rozhodující pro jeho účinnost.

Například u proteinů je určující, zda jsou původu živočišného nebo rostlinného. Proteiny rostlinného původu jsou pro masožravce méněcenné, neboť i kdyby pro něj byly dobře využitelné, nejsou plnohodnotným zdrojem aminokyselin, které nezbytně potřebuje. Navíc, jako např. proteiny ze sóji, pro něj využitelné nejsou (pro relativní krátkost zažívacího traktu a jeho nedostatečnou enzymatickou a mikrobiální výbavu) a jeho organismus dokonce zatěžují. Jejich dlouhodobé podávání vede k enormní zátěži slinivky břišní (pankreatu) a může být vyvolávajícím faktorem onemocnění u jedinců geneticky disponovaných k exokrinní pankreatické insuficienci (zkolabování činnosti těch partií orgánu, které dodávají do tenkého střeva trávicí enzymy). Kvalitním zdrojem aminokyselin přínosných pro masožravce jsou pouze dobře využitelné proteiny původu živočišného. Jen z nich mohou biosyntézou vzniknout proteiny těla psa či kočky vlastní.

Pokud jde o lipidy (tuky), které jsou pro organismus masožravce významným, i když pomalu mobilizovatelným zdrojem energie (na rozdíl od glycidů neboli sacharidů, jejichž úloha ve výživě psů a koček bývá často podceňována přesto, že jsou - na rozdíl od tuků - zdrojem energie rychle využitelným), velice záleží na jejich kvalitě. V superprémiových krmivech se nepoužívají tuky kafilerního původu, které mohou organismus masožravce zatěžovat, ale tuky původu jmenovitě definovaného (např. kuřecí). O jejich aktuální kvalitě ve výsledném produktu nerozhoduje však pouze původ vstupní suroviny, ale také její ochrana před dlouhodobým negativním působením vzdušného kyslíku v hotovém produktu. Ta bývá zpravidla zajištěna antioxidanty chemickými, jako je např. ethoxyquin, nebo přírodními či biologickými, většinou na bázi vitaminu E ve formě tokoferolacetátu.

Kyslík, prvek nezbytný k dýchání a životu mnoha živých organismů obývajících planetu Zemi, je současně - po stránce chemické - vysoce reaktivní, ba v pravém slova smyslu agresivní, o čemž svědčí kromě jiného obrovské množství jeho sloučenin - kysličníků (oxidů) v zemské kůře. Je všeobecně známo, že právě on je původcem destrukce (žluknutí, oxidace) tuků, jejichž požití může způsobit (adekvátně přijatému množství) psu či kočce (stejně jako člověku) lehčí či závažnější zažívací potíže. I když za přírodní antioxidant se kromě vitaminu E pokládá také vitamin A a vitamin C, ve výrobě krmiv se neuplatňují.

Pokud jde o vitamin A (retinol, axeroftol), nepoužívá se jako antioxidant pro potenciální možnost rizika hypervitaminózy A, v případě vitaminu C (kyseliny askorbové) je příčinou zastaralé mínění, že jde - právě pro psa - o vitamin zbytečný. Je pravda, že pes je schopen si syntetizovat tzv. záchovná množství této látky v játrech (na rozdíl od člověka nebo morčete), takže nikdy neonemocní skorbutem (kurdějemi), ale vyvozovat z tohoto faktu závěr, že jeho přívod pes nepotřebuje, je názor již dávno překonaný, protože nebere v úvahu klíčový význam kyseliny askorbové pro tělo masožravce vlastní biosyntézu kolagenu. Kyselina askorbová je totiž koenzymem přeměny biologicky neúčinného prokolagenu na biologicky aktivní kolagen - nejrozšířenější protein v těle psa nebo kočky, který je základem mnohých tkání (vazivové, kostní, kožní), a odpovídající úroveň jeho biosyntézy rozhoduje mimo jiné např. o úspěšném růstu jedince a vývoji jeho pohybového aparátu.

Pouze špičkoví výrobci superprémiových krmiv řeší riziko destrukce lipidů a některých vitaminů vzdušným kyslíkem jinou cestou - speciálními baleními granulovaných krmných směsí, která omezují přítomnost tohoto agresivního prvku, a to buď vakuací (O₂ - free), anebo balením v inertní atmosféře (O₂ - limited). Toto řešení má navíc tu výhodu, že není třeba některé vitaminy při výrobě předávkovat, což se běžně děje u krmiv balených obvyklým způsobem. Výrobce k tomu nutí zákon o krmivech, který stanoví, že deklarovaná hladina vitaminů musí být ve finálním výrobku obsažena i v době těsně před expirací.

Vysoké hladiny některých vitaminů v krmivu na počátku jeho expirace mají ovšem za následek - při současné přítomnosti značného množství dobře využitelných proteinů živočišného původu (např. v potravě mladých rychle rostoucích jedinců velkých a obřích plemen nad 28 %) - anabolické působení na měkké tkáně (svalovinu), jejímuž růstu potom obvykle nestačí kostra, což je častou příčinou růstových pohybových potíží od nekorektních postojů hrudních a pánevních končetin přes problémy při vstávání z lehu nebo sedu, zejména na hladkém podkladu, až po intermitentní, příp. i trvalé kulhání.

Výživové nároky všech jedinců téhož plemene a pohlaví z určité věkové a velikostní kategorie nevystavených žádné fyziologické nebo patologické zátěži nejsou vždy shodné. Může za to jejich genetická individualita, kterou je míněno jedinečné dědičné založení konkrétního jedince. To se neprojevuje pouze zevně (ani vlastní sourozenci z jednoho vrhu, téhož pohlaví a vyrůstající v týchž podmínkách nejsou exteriérově identičtí), ale i fyziologicky, jedinečným průběhem biochemických reakcí v jeho organismu. Ten podmiňuje, kromě jiného, aktuální nutriční potřebu jednotlivce, která může být u konkrétního individua pro každou jednotlivou složku potravy kvantitativně odlišná od výživových nároků jiného jedince i od průměrných hodnot udávaných pro skupinu individuí téhož plemene, věku, pohlaví a tělesné hmotnosti.

Někteří jedinci mohou vyžadovat dvojnásobek až desetinásobek toho, co stačí jiným. Problém je řešitelný individualizací krmné dávky, jejím doplněním o určité složky výživy. K tomu slouží doplňková krmiva. Při dlouhodobě deficitní nebo třeba jen částečně deficitní výživě, tj. při nedostatku (absolutním nebo relativním) všech nebo pouze jedné či několika životně nezbytných složek potravy, dochází po určité době k více nebo méně závažnému narušení zdravotního stavu psa či kočky. Navíc se za těchto podmínek projeví mnohem spíše různé nežádoucí dědičně podmíněné stavy (vady, choroby) než při naprosto odpovídající a po všech stránkách individuálním nárokům vyhovující výživě. Obvykle 5 - 10 % jedinců z příslušné kategorie vyžaduje větší množství určitých složek potravy než ostatní. Z celkového počtu asi čtyřiceti životně nezbytných látek bývá u těchto psů a koček zaznamenáván deficit 3 - 5. Doplňková krmiva tudíž nepředstavují žádnou nežádoucí konkurenci kompletních průmyslově vyráběných krmiv, jsou ale nezbytná k plnému uspokojení výživových potřeb těch individuí, která mají v určitém směru z důvodů dědičných mimořádné nároky.

Ivan Stuchlý

